

НЯКОИ ЕТИОЛОГИЧНИ ПРЕДСТАВИ НА БЪЛГАРИТЕ МОХАМЕДАНИ ОТ СЕЛИЩА В ГОРЕН РУПЧОС, СРЕДНИТЕ РОДОПИ

Албена Георгиева

*Студентски семинар по практическа етнология и фолклористика
„Проф. д-р Иван Шишманов”*

Целта на настоящата работа е да представи вярвания за Сътворението на света и на човека от гъба, които се откриват в съзнанието на българите мохамедани от областта Горен Рупчос в Средните Родопи ¹. Същевременно тя е опит те да бъдат сравнени с някои други варианти на митологемата за антропогенезиса от гъби, срещащи се във вярванията на по-близки и по-далечни племена и народи.

Наред с представата за Сътворението на човешкия род от Адам и Ева, в посочения регион съществува и виждането за това, че народите са се създали от гъбички: „Сменевали се народите. При смената от гъбички са почвали. Дуйнал ветър, та се разцветили и от тех тръгнало.” ² Тази представа се свързва с вярването за Края на света и Потопа: „След Потопа хиляда години света ще стои на прах. Само един Господ ще стои там и Господ ще даде само на Азраил една шешичка водичка да пийне и само Господ стои – без хора, без нищо. След хилядите години, тогава ще поникнем като гъбки от нашите трупове и тогава ще станем си хора и тогава те ни питат, тогава ще е присидата вече. Ще има само прах и равнина. След хиляда години ще дойде Селят кюприе.” ^{3,4}

Разгледаните представи и вярвания, които са конкретна изява на митологемата за произхода на света и човека от гъба в Средните Родопи се съотнасят със съдържанието на записи от други краища на България – Търновско, Белоградчишко и др. ⁵ Нещо повече, те могат да намерят своя по-дълбок цивилизационен смисъл, когато бъдат сравнени с подобни митологични представи у други племена и народи по света. Българските вярвания разширяват и допълват тази старинна представа, която, според изследвания на Клод Леви-Строс, датира от времената на новокаменната и дори от старокаменната епоха ⁶.

Наличието на българската представа за антропогенеза от гъби ни съотнася към т.нар. „народи микофили”.

В заключение на казаното дотук, можем да обобщим, че представите и вярванията на българите мохамедани от областта Горен Рупчос в Средните Родопи представляват една важна брънка от митологичната памет на човечеството за неговото Сътворение. Те поставят на дневен ред някои важни въпроси, които трябва да бъдат предмет на задълбочени бъдещи дирения: Памет за какво всъщност носят вярванията, свързани със Сътворението на човека и света от гъба, открити по нашите земи? Дали това ще ни отведе до среща с реално преживян потоп, споменът за който битува и днес, дали ще ни срещне с духовното творчество на нашите прадеди, работили върху себе си, върху собственото си въображение, търсещи връзката с Бога или може би и двете? Призвана да предложи хипотези по този проблем е нашата наука – етнологията.

БЕЛЕЖКИ

1. Фолклорните материалите, използвани в работата, се съхраняват в **Архива на Асоциация за антропология, етнология и фолклористика „ОНГЪЛ” (ААО) и Общински поселищен архив – гр. Лъки (ОПА-Л)**. Те са събирани в периода 1992-1996 г.
2. **ААО и ОПА-Л**. Село Дряново, 1994 г. Разказала Валентина Узунова, р. 1928 г. в с. Дряново. Записала Бойка Добрева на 8 август 1994 г.
3. Селят кюприе (диал., араб.-тур.) – контрах. фор. от „Селямет кюприе” – букв. ‘Мост на избавлението’. За думата „**selâmet**” – ‘спасение, избавление’ вж. **Турско-български речник**. 2 стереотип. изд. С., 1962, 487; за думата „**köprü**” - ‘мост’ вж. **пак там**, 322.
4. **ААО и ОПА-Л**. Село Лъкавица, 1995 г. Разказала Анка Асенова Джурова, р. 1942 г. в с. Лъкавица, обр. IV отд., земеделие. Записала Албена Георгиева на 13 юли 1995 г.
5. Вж. **Фолклорен еротикон**. Т. 1. Съст. Ф. Бадаланова. С., 1993, 116-117; **Фолклорен еротикон**. Т. 3. Съст. Ф. Бадаланова. С., 1996, 240-241; **СБНУНК**. Т. 2. 1890, 161, № 1.
6. **Леви-Строс, К.** Структурална антропология. Т. 2. С., 1995, 307.